

Красноручський Олексій¹,
доктор економічних наук, професор,
в.о. директора

Маренич Тетяна¹,
доктор економічних наук, професор, головний
науковий співробітник відділу економіки,
менеджменту та трансферу інновацій в
тваринництві

Прусова Галина¹,
кандидат сільськогосподарських наук, завідувач
випробувального центру

¹Інститут тваринництва Національної
академії аграрних наук України

Krasnorutskyi Oleksiy¹,
Doctor of Economics, Professor, Acting Director,
<https://orcid.org/0000-0003-1744-3257>

Marenych Tetiana¹,
Doctor of Economics, Professor, Chief Researcher
of the Laboratory of Economics, and Innovation
Marketing, <https://orcid.org/0000-0003-3162-7394>

Prusova Halyna¹,
Candidate of Agricultural Sciences, Head of the Testing
Center, <https://orcid.org/0000-0002-2604-5720>

¹ Livestock Farming Institute of National Academy
of Agrarian Sciences of Ukraine

СПІВВІДНОШЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ КАТЕГОРІЙ «ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА», «РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ», «ВИРОБНИЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ» ТА «ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ»

CORRELATION OF ECONOMIC CATEGORIES "ENTERPRISE POTENTIAL", "RESOURCE POTENTIAL", "PRODUCTION POTENTIAL" AND "ECONOMIC POTENTIAL"

Красноручський О., Маренич Т., Прусова Г.
Співвідношення економічних категорій
«потенціал підприємства», «ресурсний
потенціал», «виробничий потенціал» та
«економічний потенціал». *Український журнал
прикладної економіки та техніки*.
2024. Том 9. № 2. С. 113 – 121.

Krasnorutskyi O., Marenych T., Prusova H.
Correlation of economic categories "enterprise
potential", "resource potential", "production
potential" and "economic potential". *Ukrainian
Journal of Applied Economics and Technology*.
2024. Volume 9. № 2, pp. 113 – 121.

У статті представлено результати дослідження щодо обґрунтування співвідношення категорій «потенціал підприємства», «ресурсний потенціал», «виробничий потенціал» та «економічний потенціал». Аналіз існуючих наукових поглядів щодо сутності основних досліджуваних термінів дає розуміння, що серед учених досі немає єдиного підходу до чіткого розмежування чи ототожнення цих понять, складників потенціалу та співвідношення потенціалів підприємства, що не сприяє значимості наукових напрацювань з означеної проблематики, виключає можливість їх взаємного збагачення та узгодженого розвитку. До базових потенціалів підприємства віднесено ресурсний, виробничий, маркетинговий, фінансово-інвестиційний та внутрішній економічний. В основу поділу потенціалу на види запропоновано покласти мету їх формування, використання й нарощування, основні фактори та складові. Представлена класифікація потенціалів за їх цільовою спрямованістю, підпорядкованістю, ступенем поєднання ґрунтується на тісному взаємозв'язку різних видів потенціалу.

Ключові слова: потенціал підприємства, виробничий потенціал, економічний потенціал, ресурсний потенціал, ефективність, управління.

The article presents the results of a study on the substantiation of the correlation of the categories of «enterprise potential», «resource potential», «production potential» and «economic potential». The analysis of the existing scientific views on the essence of the main terms studied has shown that there is still no unified approach to a clear delimitation or identification of these concepts, nor is there a single concept for defining these categories. It is found that the issue of the components of the enterprise potential is also debatable, and the understanding of the ratio of enterprise potentials presented in the literature by various scientists does not contribute to the significance of scientific developments in the field of the problems under study, excludes the possibility of their mutual enrichment and coordinated development. According to the article's authors, the fundamental potentials of the enterprise include resources, production, marketing, financial investment, and internal economics. It is proposed to base the division of potential into types based on the purpose of their formation, use, and build-up, as well as the primary factors and components. It is substantiated that each type of potential has its purpose and the main factors influencing its value. We believe that each type of potential is formed and realized through a person's regulated managerial action: the components are organizational and managerial. Mandatory elements of potential include resources, professional knowledge, and management. It is noted that potential means the ability of an enterprise to perform a particular activity with the maximum possible aggregate result of such activity, manifested in the mobilization of appropriate resources; therefore, the main element of potential is natural resources. The authors understand Professional knowledge as knowledge, skills, and abilities acquired through appropriate professional training and continuous professional development. The knowledge of participants in any economic processes in the implementation of specific activities is considered a means of achieving the relevant goal of the enterprise. Management ensures the implementation of the approach to management in the enterprise. As a specific type of management activity, it is carried out using various techniques, methods, organization of work, and control of activities. The presence of the same elements of potential (resources, professional knowledge, management) provides a unified approach to the disclosure of the essence of potential in general. However, the fullness of these constituent elements depends on the type of potential. The presented classification of potentials according to their target orientation, subordination, and degree of combination is based on the position, the essence is that each type of potential should

complement, develop the previous one, and influence the next one. In the system of potentials, according to the authors of the article, the leading place should be occupied by the internal economic potential, which is a full-fledged component of the overall potential of the enterprise.

Keywords: *enterprise potential, production potential, economic potential, resource potential, efficiency, management.*

Вступ

Економічні процеси, що відбуваються в країні протягом останніх років, та інші фактори спричиняють суттєві зміни в умовах господарювання вітчизняних підприємств. Для підвищення адаптації кожного суб'єкта господарювання до вимог ринкової економіки та викликів сьогодення необхідно уможливити результативне управління його потенціалом. Адже потенціал підприємства є підґрунтям для забезпечення його ефективного розвитку, ділової активності, фінансової стійкості, конкурентоспроможності тощо. Об'єктивна необхідність адаптації до умов ринкового середовища, що динамічно змінюються, загострення конкуренції між підприємствами на зовнішньому та внутрішньому ринках вимагало пошуку нових інструментів і підходів. У наукову літературу було введено низку категорій – економічний, виробничий, ресурсний, фінансовий, трудовий, інноваційний, управлінський потенціали тощо. Дослідники і досі продовжують генерувати інші функціональні види потенціалу підприємства. При цьому до теперішнього часу в економічній науці ще не сформувалося чітке теоретичне тлумачення поняття «потенціал підприємства», що ускладнює розробку методів його кількісної та якісної оцінки, аналізу формування, використання та нарощування. Труднощі посилюються тим, що в наукових дослідженнях застосовується безліч інших різних пов'язаних за змістом термінів, зокрема «виробничі можливості», «виробничі потужності», «ресурсні можливості», «ресурсне забезпечення», «здатність підприємства» та інші.

Аналіз існуючих наукових поглядів щодо сутності основних категорій («потенціал підприємства», «економічний потенціал», «ресурсний потенціал», «виробничий потенціал») показує, що серед учених досі немає єдиного підходу в чіткому розмежуванні чи ототожненні даних понять, а також єдиної концепції щодо визначення зазначених категорій. Наявність численних дискусій провідних науковців, пов'язаних із поняттям потенціалу та його структуризацією, актуалізує необхідність подальшого дослідження. Ідея наукового пошуку полягає в тому, щоб довести чи спростувати гіпотезу про те, що дані категорії є близькими за змістом, не є ідентичними, їх взаємодія може виступати функціональною ознакою класифікації потенціалу підприємства.

Аналіз та дослідження публікацій. Питання сутності категорії «потенціал» та його різновидів, проблеми формування, використання, оцінки та управління ними є в центрі уваги багатьох вітчизняних учених. Вагомим внеском у розвиток обраної проблематики є системні дослідження таких науковців як: Алієв Р. А. [1], Богацька Н. М. [2], Бурса О. В. [3], Гончарук О. В. [4], Занора В. [5], Карапейчик І. М. [6], Квасницька Р. [7], Коваль Л. В. [8], Краснокутська Н. С. [9], Лисенко А. М. [10], Марченко В. М. [11], Матвеев П. М. [12], Олійник Т. І. [13], Орехова А. І. [14], Остапенко Т. В. [15], Петрович Й. М. [16] та ін. [17-25, 32]. Однак за наявності значної кількості робіт за обраним напрямом спостерігається неузгодженість позицій науковців. Аналіз наукових праць дає підстави зробити висновок про наявність протиріч та відсутність єдиного підходу в трактуванні, структуруванні, визначенні ієрархії різних видів потенціалу. Це зумовлює необхідність та актуальність подальших досліджень з означеної проблематики.

Формулювання цілей статті

Метою дослідження є обґрунтування співвідношення категорій «потенціал підприємства», «ресурсний потенціал», «виробничий потенціал» та «економічний потенціал» через ідентифікацію їх складових елементів на основі аналізу існуючих наукових поглядів, а також власного підходу до базових потенціалів та ієрархії видів потенціалу підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження

Виходимо з того, що більшість вчених дотримуються тієї думки, що «потенціал підприємства» є найбільш загальною економічною категорією, що охоплює різні види потенціалу (виробничий, ресурсний, економічний, фінансовий, трудовий, управлінський, маркетинговий, ринковий та ін.). Зокрема, Алієв Р. А. визначив, що у вітчизняній літературі виділяють чотирнадцять видів потенціалу підприємства [1, с. 54]. У праці [5, с. 46] потенціал класифікується за тридцятьма ознаками і виділяється сімдесят чотири його види, що, на думку вчених, надає можливість відобразити різноманітні його аспекти в процесі управління підприємством.

Потенціал підприємства як складну економічну категорію неможливо вивчати без його складових – елементів та характеру зв'язків між ними. Слід зазначити, що питання складників потенціалу підприємства також носить дискусійний характер. Так, Турило А. А. потенціал підприємства поділяє на виробничий, економічний, ринковий, кадровий, маркетинговий, інтелектуальний, інформаційний, інноваційний тощо [32, с. 67]. Бурса О. В. до загального потенціалу включає ресурсний, виробничий і економічний потенціали [3, с. 167]. Лисенко К. М. та Скригун Н. П. пропонують такі складові потенціалу підприємства: фінансовий, маркетинговий, управлінський, технологічний, виробничий, кадровий, інноваційний потенціали [24, с. 142]. При цьому маркетинговий потенціал, на думку цих дослідників, є елементом ресурсної складової потенціалу підприємства. Яковлев В. І. потенціал підприємства представляє як сукупність маркетингового, фінансового, виробничого, логістичного, інноваційного, управлінського, інвестиційного, інформаційного потенціалів [23, с. 116].

Водночас Орехова А. І. до структурних компонентів економічного потенціалу підприємства пропонує віднести виробничий, фінансовий, інвестиційний, трудовий, маркетинговий, організаційно-управлінський потенціали [14, с. 312]. А Гончарук О. В. до системи сукупного економічного потенціалу підприємства включає виробничий, фінансовий, інвестиційний, науково-технічний, інформаційний та ринковий потенціал [4, с. 85].

Писаренко С.В., Решетник В.Г. та Ільченко А.І. структурний склад елементів ресурсного потенціалу подають так: природно-ресурсний потенціал, виробничо-майновий потенціал, інноваційний потенціал, кадровий потенціал, фінансово-інвестиційний потенціал [17, с. 102]. Бугай В. З., Горбунова А. В. та Ключева Ю. В. вважають, що формування ресурсного потенціалу підприємства відбувається за рахунок комплексного поєднання його складових елементів: фінансових, матеріальних, нематеріальних, інформаційних, кадрових, технічних і технологічних ресурсів [25, с. 29].

Тобто, як свідчить викладене вище, наприклад, виробничий потенціал може належати і до потенціалу підприємства, і до економічного потенціалу, і до ресурсного потенціалу. При цьому деякі автори до загального потенціалу підприємства не відносять економічний потенціал. А ресурсний потенціал теж не завжди ідентифікують як самостійний вид. Наведені з наукової літератури приклади складників різних видів потенціалів не сприяють більш глибокому розумінню сутності відповідних категорій. На нашу думку, існує певна сукупність взаємопов'язаних базових елементів як складових різних видів потенціалу, при чому відсутність будь-якого з них унеможливорює діяльність підприємства як економічного суб'єкта (відносно потенціалу підприємства) або виконання ним певних функцій (відносно різновидів потенціалів).

Нині серед науковців немає чіткого розуміння сутності досліджуваних категорій. У табл. 1 наведено деякі трактування потенціалів підприємства. Ці тлумачення не відображають усієї повноти досліджуваних категорій. Представлені дефініції основних понять показують, що найбільш розповсюдженими в економічній літературі є такі сутнісні характеристики виділених видів потенціалів підприємства: ресурси, можливості, здатність. Проте переважає у трактуванні потенціалів підприємства ресурсний підхід. Тобто, практично всі визначення тією чи іншою мірою спираються на ресурси підприємства, з одного боку, та досягнення з їхньою допомогою поставлених цілей – з іншого. Однак ототожнювати потенціал із системою ресурсів помилково і неправомірно. На думку Карапейчик І. М., ресурсна концепція потенціалу є методологічно невірною [6].

Що стосується можливостей підприємства, то якщо під можливостями розуміти лише умови здійснення діяльності, потенціал неправомірно буде ототожнюватися вже не з ресурсами, необхідними для здійснення діяльності, а з умовами здійснення цієї діяльності [6].

Здатність підприємства (до мобілізації ресурсів для здійснення певної діяльності) є важливою характеристикою будь-якого виду потенціалу. Водночас поняття здатності тісно пов'язане з поняттям можливості чи тотожні йому. Здатність доцільно розглядати як категорію, що характеризує внутрішню властивість, іманентні властивості підприємства як такого. Можливості слід пов'язувати з умовами (необов'язково лише із зовнішніми стосовно суб'єкта) реалізації його здатностей (здійснення певної діяльності), тобто з певними чинниками провадження відповідної діяльності економічного суб'єкта. Можливість, таким чином, логічно розглядати як властивість суб'єкта, що характеризує міру прояву його здатності у конкретних умовах [6].

Не применшуючи значення ресурсів як базису у формуванні потенціалу, відзначимо, що їх наявність, подібні якості і навіть функціональне співвідношення, наприклад, у двох різних підприємствах не формують однакові потенціали у цих підприємствах, оскільки кожне з них по-своєму може використати свої можливості з урахуванням конкретних чинників внутрішнього і зовнішнього середовища. Тому сутнісне наповнення категорії «потенціал» необхідно проводити тільки через призму здатності підприємства до здійснення господарської діяльності. Тобто, сам термін «потенціал» повинен мати однакове значення незалежно від контексту, в якому він використовується.

Загалом, на думку Квасницької Р. і Тарасюк М., існує декілька різних поглядів на конкретизацію змістової основи поняття «потенціал», серед яких виділяють кілька підходів: ресурсний, за яким потенціал підприємства визначається як сукупність усіх наявних внутрішніх ресурсів підприємства; цільовий, за яким він ототожнюється із здатністю, спроможністю чи можливістю підприємства здійснювати певну діяльність, яка б сприяла досягненню поставленої цілі шляхом виконання певних завдань; результатний, що розглядає потенціал підприємства як всі наявні ресурси та можливості, що використовуються для досягнення поставлених цілей; системний, за яким потенціал підприємства досліджується як система певних характеристик, елементів, що забезпечують досягнення поставленої мети. Як вважають ці автори, останній підхід узагальнює ресурсний, цільовий та результатний через їх системне інтерпретування [7, с. 75].

Інші науковці виокремили ще виробничий, процесний, комбінований, функціональний, структурний, підприємницький, динамічний та інші підходи до визначення категорії «потенціал» [5, с. 45; 19, с. 167].

Крім того, дослідження наукових праць учених дає розуміння, що між категоріями «потенціал підприємства», «економічний потенціал», «ресурсний потенціал» та «виробничий потенціал» іноді не прослідковується різниці, при цьому відбувається підміна понять. Так, наприклад, дуже часто в науковій літературі потенціал підприємства трактують як економічний потенціал [14] або навпаки. Коваль Л. В. зазначає, що підприємство розглядається як відкрита система, а економічна складова його діяльності є

основною і виступає головним об'єктом управління й аналізу, тому категорія «економічний потенціал підприємства» вважається тотожною до категорії «потенціал підприємства» [8, с. 62].

Таблиця 1. Тракткування категорій «потенціал підприємства», «ресурсний потенціал», «виробничий потенціал», «економічний потенціал» в економічній літературі

Автори	Визначення	Сутнісні характеристики
<i>Потенціал підприємства</i>		
Квасницька Р., Тарасюк М. [7, с. 75]	Потенціал підприємства – це складна, цілісна система, яка включає наявні можливості, здатності та ресурси, які постійно знаходяться у взаємозв'язку та можуть бути використані для реалізації стратегічних, тактичних та поточних цілей підприємства	Можливості, здатності, ресурси
Краснокутська Н. С. [9, с. 20]	Під потенціалом підприємства пропонується розуміти можливості системи його ресурсів, здатностей і компетенцій створювати цінність у вигляді вигід для різних зацікавлених сторін	Можливості ресурсів, здатностей і компетенцій
Орехова А. І. [14, с. 312]	Потенціал підприємства – це комплексне відображення наявних та майбутніх можливостей підприємства, що можуть бути максимально використані в господарській діяльності	Можливості
Повстяний Г. В. [18]	Потенціал підприємства комплексно відображає існуючі можливості, а також майбутні можливості підприємства, що можуть максимально ефективно використовуватись у господарській діяльності	Можливості
<i>Ресурсний потенціал</i>		
Богацька Н. М., Хачатрян В. В. [2, с. 138]	Пропонують характеризувати ресурсний потенціал як систему взаємопов'язаних різних видів ресурсів, якими володіє підприємство або які можуть бути залучені до його господарської діяльності з метою максимального задоволення потреб споживачів та підвищення його конкурентоспроможності на ринку. При цьому він характеризується не лише кількістю та якістю ресурсів, які має підприємство на певний момент, а і їх оптимальним співвідношенням, відповідністю їх величини та складу потребам завдань, які вирішуються	Система ресурсів
Смолич Д. В., Тимошук І. В. [20, с. 80]	Ресурсний потенціал є основою економічного потенціалу господарюючого суб'єкта й відображає його потенційні можливості підприємства	Можливості
Чернишова Л.І., Бескубська А.С., Прокоф'єва В.К. [22, с. 434]	Ресурсний потенціал являє собою сукупність динамічних можливостей організації щодо використання наявних у неї ресурсів і ресурсів, які підприємство не використовує, але які можуть з'явитися в майбутньому для стратегічного розвитку підприємства, максимального задоволення потреб клієнтів, досягнення конкурентних переваг у бізнес-середовищі та отримання прибутку	Можливості, ресурси
Матвеев П. М. [12, с. 91]	Ресурсний потенціал аграрного підприємства є сукупністю можливостей, заснованих на технологічному і ресурсному забезпеченні, спрямованих на створення підґрунтя стійкого та поступового розвитку всіх підсистем підприємства для реалізації основних цілей його діяльності	Можливості
<i>Виробничий потенціал</i>		
Олійник Т. І., Косенко А. О. [13].	Виробничий потенціал підприємства являє собою потенційну спроможність збільшити виготовлення продукції такої якості, асортименту та номенклатури, що буде повністю задовольняти ключові параметри попиту споживачів ринку	Спроможність
Остапенко Т. В. [15, с. 101].	Виробничий потенціал підприємства АПК – можливість створювати продукцію в певних природно-економічних умовах, що залежить від єдності, збалансованості, взаємозв'язку його матеріально-технічних, трудових і земельних ресурсів, а також від рівня їх віддачі та ефективності використання шляхом залучення інтелектуального капіталу, від наявності та вміло використання якого залежить ефективне функціонування господарюючого суб'єкта	Можливість
Петрович Л. М., Прокопишин-Рашкевич Л. М. [16, с. 190-191].	Виробничий потенціал промислового підприємства – це його потенціальна здатність здійснювати трансформацію ресурсів за наявного і досягнутого рівня техніки і технології і організації їх освоєння персоналом з метою одержання підприємством кінцевого результату у вигляді відповідної продукції та послуг, які користуються попитом на внутрішньому і зовнішньому ринках	Здатність
Хринюк О. С., Гримашевич Т. І. [21, с. 773]	Під виробничим потенціалом підприємства слід розуміти певну сукупність можливостей із використанням наявних активів для досягнення поставлених виробничих цілей	Можливості
<i>Економічний потенціал</i>		
Занора В., Куценко Д., Одоросько Н. [5, с. 44]	Економічний потенціал підприємства визначатимемо як сукупність можливостей підприємства, що можуть бути використані в господарській діяльності для його розвитку при деяких можливих зовнішніх умовах	Можливості
Лисенко А. М., Коряк А. С. [10, с. 225]	Економічний потенціал пропонуємо розуміти як сукупність ресурсів та можливостей, що з розвитком продуктивних сил та економічних відносин можуть бути максимально використаними у процесі вирішення стратегічних завдань	Ресурси, можливості
Орехова А. І. [14, с. 312]	Економічний потенціал підприємства – це найбільш ефективно використання сукупних можливостей, ресурсів та резервів підприємства для досягнення максимально досягнутого стану економічної системи	Можливості, ресурси, резерви
Смолич Д. В., Тимошук І. В. [20, с. 80]	Економічний потенціал передбачає реалізацію виявлених потенційних можливостей, виражену в досягненні економічного ефекту	Потенційні можливості

Окремо слід зупинитися на категорії «економічний потенціал». У словниках [26-29] даються подібні визначення економічного потенціалу на рівні країни. Економічний потенціал розглядається як сукупність економічних можливостей держави (або об'єднання держав), які можуть бути використані для забезпечення всіх матеріальних потреб (виробництва, оборони, особистих потреб населення і т. ін.) [27]. Коваль Л. В. стверджує, що в більшості публікацій категорія «економічний потенціал» вживається на макrorівні або як елемент чи один з видів потенціалу підприємства. Тільки деякі вчені виділяють цю категорію як окремий об'єкт дослідження, який має певну структуру, яким можна управляти, аналізувати та оцінювати [8, с. 61].

На нашу думку, економічний потенціал на рівні держави (регіону) і на рівні підприємства має різну спрямованість, що потребує уточнення категоріального апарату. Вважаємо, що категорія «економічний потенціал» співвідноситься до держави (регіону), а по відношенню до підприємства прийнятною є категорія «внутрішній економічний потенціал». Внутрішній економічний (економічний – від грец. οἰκονομικός – господарський) потенціал підприємства залежить від його організаційно-правової форми, галузевої та виробничої структури, управління рухом власністю, спеціалізації, кооперації, концентрації, комбінування виробництва, фінансового забезпечення, використання ресурсного потенціалу, конкурентоспроможності виробництва, організації внутрішньогосподарських відносин, економічних важелів (планування, бюджетування, облік і звітність, контроль, аналіз, організація та оплата праці, форми і розміри матеріального стимулювання, напрями розподілу прибутку підприємства), соціального розвитку колективів тощо.

Марченко В. М. та Навроцький Н. О., вивчаючи взаємозв'язок понять потенціал підприємства, економічний, ресурсний і виробничий потенціали, виділяють три основні підходи: ієрархічний, ресурсний, системний [11]. За ресурсним підходом потенціал підприємства ототожнюється з економічним потенціалом та ресурсним потенціалом підприємства. Тобто усі три категорії в цьому випадку є тотожними. За системним підходом економічний потенціал підприємства включає в себе не лише сукупність ресурсів, а й можливості підприємства та його здатність ефективно використовувати дані ресурси та можливості задля забезпечення свого стійкого розвитку. Ресурсний потенціал підприємства за такого підходу, як стверджують учені, являє собою сукупність наявних видів ресурсів, пов'язаних між собою, використання яких сприяє досягненню стійкого розвитку. Тобто, в цьому випадку економічний потенціал підприємства є більш ширшим поняттям, ніж ресурсний потенціал підприємства, оскільки він включає в себе економічні та організаційні зв'язки. Щодо розмежування чи ототожнення виробничого потенціалу з ресурсним та економічним, то тут, на думку авторів, все залежить від того, в якому розумінні (широкому чи вузькому) трактується виробничий потенціал підприємства. Якщо він ототожнюється лише з виробничою потужністю підприємства, то зрозуміло, що виробничий потенціал є складовою ресурсного та економічного потенціалів. Якщо ж розглядати виробничий потенціал підприємства в широкому розумінні, а саме як систему функціонуючих та потенційних можливостей структурованої сукупності виробничих ресурсів підприємства, яка здатна забезпечити виробництво конкурентоспроможної продукції та отримувати максимальний ефект від операційної діяльності підприємства, то дане поняття є тотожним з ресурсним та економічним потенціалами [11].

Зовсім інше бачення ієрархії базових потенціалів підприємства у Руденка С. В. [19, с. 171]. Дослідник виходить з того, що ресурсний потенціал трансформується у виробничий під впливом таких інструментів, як технології виробництва продукції, організація та управління виробничою діяльністю. Трансформація виробничого потенціалу в економічний відбувається через залучення такого інструментарію, як маркетингово-збутова діяльність підприємства та передусім управління нею, за рахунок чого підприємство отримує та реалізує можливості здійснення комерційної діяльності з виробленою продукцією та завершує виробничо-комерційний цикл, отримуючи авансований у виробництво капітал у грошовій формі. Так само із залученням маркетингового, організаційно-правового та організаційно-управлінського інструментарію на базі економічного формується конкурентний потенціал аграрного підприємства [19, с. 170].

На нашу думку, представлене в літературних джерелах розуміння різними науковцями співвідношення потенціалів підприємства не сприяє значимості наукових напрацювань з досліджуваної проблематики, виключає можливість їх взаємного збагачення та узгодженого розвитку. Є потреба у необхідності систематизувати наявні досягнення та виокремити загальні закономірності.

У нашому дослідженні носієм потенціалу є підприємство, яке представляє собою відкриту складну соціально-економічну систему, що характеризується різними видами потенціалів для нарощування своєї ефективності. Зміна її стану залежить від впливу чинників зовнішнього і внутрішнього середовищ. У контексті принципів сталого розвитку метою діяльності підприємства є шляхом перетворення вхідних ресурсів досягнення високих фінансових результатів (доходу та прибутку), фінансової стійкості, забезпечення соціальної відповідальності та екологічності з урахуванням інтересів підприємства, власників, працівників, суспільства та держави. Кретова А. Ю. справедливо зазначає, що підприємство не може діяти відособлено від суб'єктів зовнішнього середовища, які зацікавлені в реалізації не лише соціально-економічних цілей ринкової площини, а й відповідних (економічних, соціальних, гуманітарних та ін.) цілей загального розвитку країни [30, с. 83]. Тому формування, використання і нарощування потенціалу підприємства необхідно обов'язково пов'язувати з чинниками зовнішнього і внутрішнього економічного середовищ. Основними чинниками зовнішнього середовища можна вважати глобальні, економічні, політико-правові, природно-географічні, технологічні та соціально-культурні [31, с. 30].

Враховуючи різноманітність видів потенціалу, деякі вчені виділяють основні (базові) та похідні (функціональні), які знаходяться у причинно-наслідковому взаємозв'язку. Так, базовими потенціалами підприємства, на думку Руденка С. В., є ресурсний, виробничий, економічний та конкурентний. Серед функціональних потенціалів автор вважає за доцільне виділити інвестиційний, інноваційний, кадровий, агроекологічний, маркетинговий, збутовий, інтеграційний тощо [19, с. 170].

Велика кількість існуючих у науковому доробку потенціалів спонукає до їх ранжування. До базових потенціалів підприємства відносимо ресурсний, виробничий, маркетинговий, фінансово-інвестиційний та внутрішній економічний. Використовуючи функціональний підхід, в основу поділу потенціалу на види слід покласти мету формування, використання й нарощування, основні фактори та складові. Саме такі структурні характеристики потенціалу зумовлюють особливості ідентифікації потенціалів (табл. 2).

Таблиця 2. Сутнісна характеристика категорій «потенціал підприємства», «ресурсний потенціал», «виробничий потенціал», «маркетинговий потенціал», «фінансово-інвестиційний потенціал», «внутрішній економічний потенціал»

Потенціал	Мета формування, використання, нарощування	Основні фактори	Складові	Елементи
Ресурсний потенціал	Забезпечення процесу заготівлі ресурсів	Наявність ресурсів (на ринку), їх якість, доступність, ціни, логістика	Ресурсна, фінансова, кадрова, організаційна, управлінська	Ресурси (грошові кошти, нематеріальні активи, кредитні ресурси, робоча сила); професійні знання управлінців і працівників служби (відділу) постачання; менеджмент
Маркетинговий потенціал	Забезпечення процесу збуту продукції	Наявність ресурсів (на виході), їх якість, структура, ринкова інфраструктура, логістика, моніторинг ринку, маркетингова політика, чисельність та динаміка населення, фінансове становище наявних і потенційних споживачів продукції, довіра населення до підприємства, рівень підтримання зв'язку із громадськістю, логістика	Ресурсна, кадрова, організаційна, управлінська, маркетингові інструменти (реклама, персональний продаж, стимулювання збуту, особистий продаж, «паблік релейшнз», прямиї маркетинг тощо)	Ресурси (вироблена продукція, робоча сила, інформаційні ресурси); професійні знання працівників служби (відділу) збуту; менеджмент
Виробничий потенціал	Забезпечення процесу виробництва продукції (робіт, послуг)	Наявність ресурсів (на вході), їх якість, структура, функціональне співвідношення, раціональне використання, рівень автоматизації і механізації на виробництві, прогресивність технологічних процесів	Ресурсна, фінансова, технологічна, кадрова, організаційна, управлінська	Ресурси (земля та інші природні ресурси, засоби виробництва (засоби і предмети праці), нематеріальні активи, робоча сила); технологія і організація виробництва; професійні знання управлінців і працівників виробничого процесу; менеджмент
Фінансово-інвестиційний потенціал	Забезпечення заготівельно-виробничо-збутової діяльності, мобілізація власних фінансових і інвестиційних ресурсів, генерування та оптимізація грошових потоків, зростання капіталізації підприємства, його ліквідності, ділової активності та платоспроможності	Наявність власних коштів, рівень дебіторської/кредиторської заборгованості, рентабельність продажу, обіговість капіталу, рівень та динаміка цін, інфляція, амортизаційна політика підприємства, фінансово-кредитна політика держави, ставка рефінансування НБУ та банківські ставки, податковий кредит, бюджетне фінансування, інвестиційний клімат, галузеві особливості, валютна політика, рівень страхових тарифів, процентні ставки, державна зовнішньоекономічна політика	Ресурсна, фінансова, кадрова, управлінська, аналітична	Матеріальні ресурси (основні засоби, вироблена продукція); фінансові ресурси (власні, залучені, позикові, стійкі пасиви, бюджетні кошти, прибуток, страхове відшкодування); грошові кошти, цінні папери, нематеріальні активи; професійні знання працівників фінансової служби (відділу); менеджмент
Внутрішній економічний потенціал	Забезпечення генерування чистого доходу на постійній основі	Наявність ресурсів (на вході та виході), їх якість, оптимальна структура і раціональне використання; доходи, витрати, собівартість продукції, ціни реалізації; економічні фактори (організаційно-правова форма, галузева та виробнича структура, спеціалізація, кооперація, фінансове забезпечення, розподіл доходів на капітал та ін.); система оподаткування	Ресурсна, економічна, кадрова, організаційна, управлінська	Ресурси (природні, матеріальні, фінансові, технологічні, інформаційні, нематеріальні активи, робоча сила); професійні знання управлінського персоналу та адміністрації; менеджмент
Потенціал підприємства	Забезпечення функціонування підприємства на безперервній основі, створення вартостей, задоволення інтересів підприємства, бізнес-партнерів, власників, працівників, суспільства та держави	Наявність ресурсів (на вході та виході), їх якість, оптимальна структура і раціональне використання; фінансова стійкість підприємства; облік, звітність, планування, контроль; темпи інфляції, рівень зайнятості, платіжний баланс, стабільність національної валюти; митні тарифи, податкова система, закони та нормативні акти уряду, політична стабільність, воєнно-політичні конфлікти; об'єднання споживачів, екологічні організації; корупція	Виробнича, збутова, фінансова, інноваційно-інвестиційна, кадрова, організаційна, управлінська, соціальна, екологічна	Всі види ресурсів (природні, матеріальні, фінансові, трудові, технологічні, інформаційні, нематеріальні активи); професійні знання управлінського персоналу та адміністрації; управління, менеджмент

Як видно (табл. 2), кожний вид потенціалу має своє призначення та основні фактори впливу на його величину. Кожний вид потенціалу формується, реалізується через регульовану управлінську дію людини: складовими є організаційна та управлінська. Потенціал підприємства складається із взаємопов'язаних елементів, які виконують різні функції у процесі забезпечення перш за все виробництва продукції (робіт, послуг) та досягнення інших цілей розвитку підприємства. Оскільки, як було відзначено вище, потенціал означає здатність підприємства до певної діяльності з максимально можливим сукупним результатом такої діяльності, яка проявляється у мобілізації відповідних ресурсів, то основним елементом потенціалу цілком закономірно виступають ресурси. Професійні знання розуміються авторами як знання, навички та вміння, яких набувають завдяки відповідній професійній підготовці та постійному підвищенню кваліфікації. Тобто, знання учасників будь-яких господарських процесів у здійсненні певної діяльності є засобом досягнення відповідної мети підприємства. Менеджмент забезпечує реалізацію підходу до управління на підприємстві. Як конкретний вид управлінської діяльності він здійснюється різними прийомами, способами, організацією роботи та контролем діяльності. Наявність однакових елементів потенціалів (ресурси, професійні знання, менеджмент) забезпечує єдиний підхід до розкриття сутності потенціалу загалом. Проте наповненість цих складових елементів залежить від виду потенціалу.

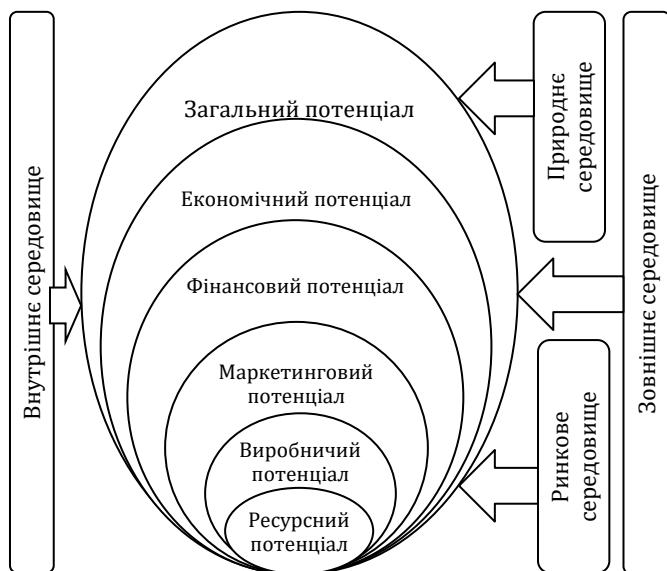

Рис. 1. Ієрархія потенціалів підприємства

Ієрархію визначених видів потенціалу підприємства представлено на рис. 1.

Узагальнення і класифікація потенціалів за їх цільовою спрямованістю, підпорядкованістю, ступенем поєднання доводить, що кожний вид потенціалу повинен доповнювати, розвивати попередній і впливати на наступний. У системі потенціалів провідне

місце має зайняти внутрішній економічний потенціал, який є повноцінною складовою загального потенціалу підприємства. Ресурсний потенціал підприємства є первинним по відношенню до виробничого потенціалу. Базисом для формування маркетингового потенціалу є виробничий, а фінансово-інвестиційного – маркетинговий потенціал. До загального потенціалу підприємства, крім зазначених (табл. 2, рис. 1), можна, на наш погляд, включати інші види потенціалів, які будуть пов'язані зі здатністю підприємства до здійснення інших напрямів діяльності (інноваційної, науково-дослідної, соціальної, екологобезпечної тощо).

Висновки та перспективи подальших розвідок

Аналіз існуючих наукових поглядів щодо сутності основних досліджуваних категорій («потенціал підприємства», «економічний потенціал», «ресурсний потенціал», «виробничий потенціал») дає розуміння, що серед учених досі немає єдиного підходу щодо чіткого розмежування чи ототожнення цих понять, складників потенціалу та співвідношення потенціалів підприємства. Базовими потенціалами підприємства доцільно вважати ресурсний, виробничий, маркетинговий, фінансово-інвестиційний та внутрішній економічний. В основу поділу потенціалу на види запропоновано покласти мету їх формування, використання й нарощування, основні фактори та складові. До елементів потенціалів віднесено ресурси, професійні знання, менеджмент, що забезпечує єдиний підхід до розкриття сутності потенціалу загалом. Представлена класифікація потенціалів за їх цільовою спрямованістю, підпорядкованістю, ступенем поєднання доводить, що кожний вид потенціалу повинен доповнювати, розвивати попередній і впливати на наступний. У системі потенціалів провідне місце має зайняти внутрішній економічний потенціал, який є повноцінною складовою загального потенціалу підприємства.

Література

1. Алієв Р.А. Сутність поняття «потенціал підприємства» та його складники. *Підприємство та інновації*. 2019. № 9. С. 54-59. URL: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/203/189>.
2. Богацька Н.М., Хачатрян В.В. Сучасний підхід до оцінки сутності ресурсного потенціалу підприємства. *Економіка і суспільство*. 2016. Випуск 3. С. 134-139. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/3_ukr/24.pdf.
3. Бурса О.В. Економічний потенціал: суть і значення. *Наукові записки*. 2004. № 7. С. 167-170.
4. Гончарук О.В. Розробка методичного забезпечення оцінки виробничого потенціалу металургійних підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Випуск 12. Частина 1. С. 84-88.
5. Занора В., Куценко Д., Одородько Н. Потенціал як основа розвитку підприємства: понятійно-категоріальний апарат. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 2 (18). С. 40-51.
6. Карапейчик І.Н. Поняття потенціала в економіці: обсяг концепція. *Ефективна економіка*. 2011. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=820>.
7. Квасницька Р., Тарасюк М. Структуризація потенціалу підприємства. *Вісник КНТЕУ*. 2017. № 1. С. 73-82.

8. Коваль Л.В. Економічний потенціал підприємства: сутність та структура. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2010. № 690. С. 59-65.
9. Краснокутська Н.С. Управління потенціалом торговельного підприємства: монографія. Харків: Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі, 2012. 322 с.
10. Лисенко А.М., Коряк А.С. Поняття економічного потенціалу та концептуалізація підходів до його трактування. *Центрально-український науковий вісник. Економічні науки*. 2020. Випуск 5 (38). С. 221-227.
11. Марченко В.М., Навроцький Н.О. Взаємозв'язок понять потенціал підприємства, економічний, ресурсний та виробничий потенціали підприємства. *Ефективна економіка*. 2016. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5173>.
12. Матвеев П.М. Методологічні підходи до відтворення ресурсного потенціалу аграрного підприємства. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент»*. 2019. Випуск 3 (81). С. 91-96.
13. Олійник Т.І., Косенко А.О. Управління виробничим потенціалом підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/78.pdf.
14. Орехова А.І. Економічний потенціал підприємства: сутнісні характеристики та структуризація. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск 17. С. 308-313. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/17_ukr/45.pdf.
15. Остапенко Т.В. Виробничий потенціал підприємств АПК: поняття та оцінка. *Молодий вчений*. 2014. № 4 (07). С. 100-104. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2014/4/27.pdf>.
16. Петрович Й.М., Прокопишин-Рашкевич Л.М. Сучасні аспекти управління виробничим потенціалом промислових підприємств. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління»*. 2020. Том 4. № 1. С. 188-194.
17. Писаренко С.В., Решетник В.Г., Ільченко А.І. Ресурсний потенціал як чинник забезпечення конкурентоспроможності підприємства. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. № 1 (67). С. 99-104.
18. Повстяний Г. В. Дослідження структури та класифікація видів потенціалу підприємства. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2022/204.pdf.
19. Руденко С.В. Виробничий потенціал аграрного підприємства: економічна сутність та роль у формуванні економічного потенціалу. *Вісник ХНТУСГ ім. П. Василенка*. 2016. Випуск 172. С. 164-175.
20. Смолич Д.В., Тимошук І.В. Ресурсний потенціал підприємства: сутність, складові та модель управління в сучасних умовах господарювання. *Економічний простір*. 2020. № 153. С. 75-82.
21. Хринюк О.С., Гримашевич Т.І. Теоретико-методичні аспекти оцінки виробничого потенціалу підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск 13. С. 772-776. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/132.pdf.
22. Чернишова Л.І., Бескубська А.С., Прокоф'єва В.К. Управління процесом формування ресурсного потенціалу як передумова конкурентоспроможного стратегічного розвитку виробничого підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Випуск 6 (23). С. 432-438.
23. Яковлев В.І. Трактування економічної категорії виробничого потенціалу. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Випуск 34. С. 115-120. URL: http://bses.in.ua/journals/2018/34_2018/25.pdf.
24. Лисенко К.М., Скригун Н.П. Потенціал підприємства як економічна категорія: сутність та складові. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. 2010. № 35. С. 138-143.
25. Бугай В.З., Горбунова А.В., Ключева Ю.В. Теоретичні основи формування потенціалу підприємства. *Вісник Запорізького національного університету*. 2011. № 1 (9). С. 27-33.
26. Завадський Й.С., Осовська Т.В., Юшкевич О.О. Економічний словник. Київ: Кондор, 2006. 356 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/KONDOR/EKONOMIC_SL_2006.pdf.
27. Словник.ua. URL: <https://slovnuk.ua/index.php?swrd=potencial>.
28. Туренко А. М., Дмитрієв І. А., Іванілов О. С., Шевченко І. Ю. Словник економіста та підприємця. Харків : ХНАДУ, 2018. 340 с.
29. Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%EF%EE%F2%E5%ED%F6%B3%E0%EB>.
30. Кретова А.Ю. Характерні ознаки підприємства як соціально-економічного феномену. *Культура народів Причорномор'я*. 2011. № 215. С. 82-86.
31. Лойко В.В., Макаровська Т.П. Економіка підприємства: навчальний посібник. Київ: КНУТД, 2015. 267 с.
32. Турило А.А. Потенціал підприємства: сутність та методологічні підходи до визначення. *Економічний вісник*. 2014. № 3. С. 65-71. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2014/3/EV20143_065-071.pdf.

References

1. Aliiev, R.A. (2019). «The essence of the concept of "enterprise potential" and its components». *Pidpriemnytstvo ta innovatsii*. № 9. pp. 54-59. Available at: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/203/189>.
2. Bohats'ka, N.M., Khachatryan, V.V. (2016). «A modern approach to assessing the essence of the enterprise's resource potential». *Ekonomika i suspil'stvo*. Issue 3. pp. 134-139. Available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/3_ukr/24.pdf.
3. Bursa, O.V. (2004). «Economic potential: essence and meaning». *Naukovi zapysky*. № 7. pp. 167-170. Available at: <http://nz.uad.lviv.ua/static/media/7/43.pdf>.
4. Honcharuk, O.V. (2015). «Development of methodological support for the assessment of the production potential of metallurgical enterprises». *Naukovyj visnyk Kherson's'koho derzhavnogo universytetu*. Issue 12. Part 1. pp. 84-88. Available at: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_12/20.pdf.
5. Zanora, V., Kutsenko, D., Odorod'ko, N. (2019). «Potential as the basis of enterprise development: conceptual and categorical apparatus». *Problemy i perspektivy ekonomiky ta upravlinnia*. № 2 (18). pp. 40-51. Available at: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/184113/183854>.
6. Karapejchuk, Y.N. (2011). «The concept of potential in the economy: general concept». *Efektivna ekonomika*. № 12. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=820>.
7. Kvasnyts'ka, R., Tarasiuk, M. (2017). «Structuring the potential of the enterprise». *Visnyk KNTEU*. № 1. pp. 73-82. Available at: <http://visnik.knute.edu.ua/files/2017/01/7.pdf>.

8. Koval', L.V. (2010). «Economic potential of the enterprise: essence and structure». *Visnyk Natsional'noho universytetu «L'vivs'ka politekhnika»*. № 690. pp. 59-65. Available at: <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/00060e53-3e75-4923-81ce-ff966c66813f/content>.
9. Krasnokuts'ka, N.S. (2012). *Upravlinnia potentsialom torhovel'noho pidpryemstva*. [Management of the potential of a trading enterprise]. Khark. derzh. un-t kharchuvannia ta torhivli. Kharkiv. Ukraine. Available at: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/27811e22-7928-4aee-be0e-39b14856a88b/content>.
10. Lysenko, A.M., Koriak, A.S. (2020). «Concept of economic potential and conceptualization of approaches to its interpretation». *Ekonomichni nauky*. Issue 5 (38). pp. 221-227. Available at: [http://economics.kntu.kr.ua/pdf/5\(38\)/25.pdf](http://economics.kntu.kr.ua/pdf/5(38)/25.pdf).
11. Marchenko, V.M., Navrots'kyj, N.O. (2016). «Interrelation of the concepts of enterprise potential, economic, resource and production potential of the enterprise». *Efektivna ekonomika*. № 10. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5173>.
12. Matvieiev, P.M. (2019). «Methodological approaches to the reproduction of the resource potential of an agrarian enterprise». *Visnyk Sums'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu. Seriya «Ekonomika i menedzhment»*. Issue 3 (81). pp. 91-96. Available at: <https://snaujournal.com.ua/index.php/journal/article/view/89/81>.
13. Olijnyk, T.I., Kosenko, A.O. (2020). «Management of the production potential of the enterprise». *Efektivna ekonomika*. № 11. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/78.pdf.
14. Oriekhova, A.I. (2018). «Economic potential of the enterprise: essential characteristics and structuring». *Ekonomika i suspil'stvo*. Issue 17. pp. 308-313. Available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/17_ukr/45.pdf.
15. Ostapenko, T.V. (2014). «Production potential of agribusiness enterprises: concept and assessment». *Molodyj vchenyj*. № 4 (07). pp. 100-104. Available at: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2014/4/27.pdf>.
16. Petrovych, J.M., Prokopys'hyn-Rashkevych, L.M. (2020). «Modern aspects of management of production potential of industrial enterprises». *Visnyk Natsional'noho universytetu «L'vivs'ka politekhnika»*. Seriya «Problemy ekonomiky ta upravlinnia». Vol. 4. № 1. pp. 188-194. Available at: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/may/21645/maket200296-190-196_0.pdf.
17. Pysarenko, S.V., Reshetnyk, V.H., Il'chenko, A.I. (2020). «Resource potential as a factor in ensuring the competitiveness of the enterprise». *Naukovyj pohliad: ekonomika ta upravlinnia*. № 1 (67). pp. 99-104. Available at: <https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/24ce0c06-b8f0-4936-baf9-024e674c3ddf/content>.
18. Povstianyj, H.V. (2022). «Research on the structure and classification of types of enterprise potential». *Efektivna ekonomika*. № 1. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2022/204.pdf.
19. Rudenko, S.V. (2016). «Production potential of an agricultural enterprise: economic essence and role in the formation of economic potential». *Visnyk KhNTUSH im. P. Vasylenka*. Issue 172. pp. 164-175. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhdtusg_2016_172_20.
20. Smolych, D.V., Tymoshuk, I.V. (2020). «Resource potential of the enterprise: essence, components and management model in modern economic conditions». *Ekonomichnyj prostir*. № 153. pp. 75-82. Available at: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/bitstream/123456789/5053/1/Smolych%20Dariiia.pdf>.
21. Khryniuk, O.S., Hrymashevych, T.I. (2017). «Theoretical and methodological aspects of the assessment of the production potential of the enterprise». *Ekonomika i suspil'stvo*. Issue 13. pp. 772-776. Available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/132.pdf.
22. Chernyshova, L.I., Beskubs'ka, A.S., Prokof'ieva, V.K. (2019). «Management of the resource potential formation process as a prerequisite for competitive strategic development of a manufacturing enterprise». *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*. Issue 6 (23). pp. 432-438. Available at: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/bitstream/123456789/2649/1/Chernyshova.pdf>.
23. Yakovlev, V.I. (2018). «Interpretation of the economic category of production potential». *Prychornomors'ki ekonomichni studii*. Issue 34. pp. 115-120. Available at: http://bses.in.ua/journals/2018/34_2018/25.pdf.
24. Lysenko, K.M., Skryhun, N.P. (2010). «The potential of the enterprise as an economic category: essence and components». *Naukovi pratsi Natsional'noho universytetu kharchovykh tekhnolohij*. № 35. pp. 138-143. Available at: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILE=&S21STR=Npnukht_2010_35_30.
25. Buhaj, V.Z., Horbunova, A.V., Kliuieva, Yu.V. (2011). «Theoretical foundations of enterprise potential formation». *Visnyk Zaporiz'koho natsional'noho universytetu*. № 1 (9). pp. 27-33. Available at: https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2011/eco_2011_1/2011_1/027-33.pdf.
26. Zavads'kyj, J.S., Osovs'ka, T.V., Yushkevych, O.O. (2006). *Ekonomichnyj slovnyk*. [Economic dictionary]. Kondor. Kyiv. Ukraine. Available at: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/KONDOR/EKONOMIC_SL_2006.pdf.
27. Slovnyk.ua. [Dictionary.ua]. Available at: <https://slovyk.ua/index.php?swrd=potentsial>.
28. Turenko, A. M. and Dmy'triyev, I. A., Ivanilov, O. S., Shevchenko, I. Yu. (2018). *Slovyk ekonomista ta pidpry'emcy*. [Dictionary of the economist and entrepreneur]. XNADU. Kharkiv. Ukraine. Available at: https://fmab.khadi.kharkov.ua/fileadmin/F-FUB/Ekonomika_i_pidpryemnytva/ek_predpryatiy/posobiya_pdf/Словник_2018.pdf.
29. Slovnyk inshomovnykh sliv. [Dictionary of foreign words]. Available at: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%EF%EE%F2%E5%ED%F6%B3%E0%EB>.
30. Kretova, A.Yu. (2011). «Characteristic features of the enterprise as a socio-economic phenomenon». *Kul'tura narodov Prychornomor'ia*. № 215. pp. 82-86. Available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/64812/23-Kretova.pdf?sequence=1>.
31. Lojko, V.V., Makarovs'ka, T.P. (2015). *Ekonomika pidpryemstva*. [Enterprise economics]. KNUTD. Kyiv. Ukraine. Available at: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/22363/1/Lojko%20V.V._Navch%20posib%20Ek%20pidpr%20Povnyj%20tektst.pdf.
32. Turylo, A.A. (2014). «Enterprise potential: essence and methodological approaches to definition». *Ekonomichnyj visnyk*. № 3. pp. 65-71. Available at: https://ev.nmu.org.ua/docs/2014/3/EV20143_065-071.pdf.

Стаття надійшла до редакції 15.03.2024 р.